

Rijkswaterstaat stopt goed en fout hout in databank

Teak en meranti, azobé en wengé, maar ook de minder bekende houtsoorten zoals de rode kabbes (*Andira coriacea* Pulle) zijn te vinden in een nieuwe databank van Rijkswaterstaat. Die biedt een schat aan informatie over alle denkbare houtsoorten en vertelt of er sprake is van goed of fout hout. Het plan is de unieke databank te ontsluiten voor andere toezichthouders.

De databank geeft informatie over fysische en mechanische eigenschappen zoals vochtgehalte, werking en krimp, sterkte en hardheid en laat zien waar het hout vandaan komt. Vele vragen worden beantwoord. Wordt het bos van herkomst duurzaam beheerd? En worden de bosarbeiders daar fatsoenlijk behandeld? Hoe staat het met de veiligheid, met scholing en gezondheidszorg? Zit er een keurmerk op dat hout en hoe betrouwbaar is dat keurmerk? Ook wordt verwezen naar voorbeeldprojecten waar het betreffende hout is toegepast.

Henk Tiemensma van Rijkswaterstaat Bouwdienst in Utrecht: „Duurzaam bosbeheer betekent niet alleen een beheerste houtkap, waarbij het bosstelsel intact blijft, maar ook sociaal-economische aspecten wegen mee.” Er horen allerlei infobladen bij, met veel landeninformatie. Alle medewerkers van Rijkswaterstaat kunnen deze databank op dit moment al via intranet raadplegen. Op die manier moet worden voorkomen dat de Rijksdienst fout hout gebruikt.

Binnenkort wordt de databank in samenwerking met VROM uitgebreid naar de utiliteitsbouw. „Dan praat je

over een nog veel grotere houtmarkt. Denk aan deuren, kozijnen, vloeren, plafonds.” Door de databank stap voor stap uit te breiden en te ontsluiten voor andere toezichthouders, verwacht Rijkswaterstaat op grote schaal het gebruik van duurzaam hout te kunnen bevorderen. „Afdelingen bouw- en woningtoezicht van gemeenten hebben zich dan ook al bij ons gemeld.”

Voorbeeldfunctie

Volgens Tiemensma trokken milieuorganisaties zoals Milieudefensie de afgelopen jaren regelmatig aan de bel over het gebruik van fout hout bij Rijkswaterstaat. „Daar moesten wij een antwoord op hebben. De overheid moet een voorbeeld zijn. Hout gebruiken dat niet duurzaam is, ligt politiek en maatschappelijk zeer gevoelig.”

In 2004 was meer dan de helft van het gebruikte hout bij grond-, weg- en waterbouwkundige (GWW) projecten van Rijkswaterstaat niet van duurzame herkomst, nu is dat nog tussen 20 en 30 procent. Volgens de regering moet dat nog beter. In juni 2004 is bepaald dat alle rijksinstanties verplicht zijn uitsluitend duurzaam geproduceerd hout van legale afkomst te gebruiken. In de contracteisen die Rijkswaterstaat

aan aannemers stelt wordt dat tegenwoordig dan ook expliciet opgenomen. Tiemensma: „Wij bestellen zelf geen partijen hout. Wij bestellen projecten, zoals een brug of een weg inclusief alle voorzieningen. We stellen tegenwoordig wél als standaardis dat de aannemer altijd verplicht is om duurzaam geproduceerd en legaal gekapt hout te gebruiken. Dat weet hij dus vooraf. Lukt dat niet, dan moet hij dat al in de aanbestedingsfase aan zijn opdrachtgever melden.”

Is er wel zoveel duurzaam hout beschikbaar? Tiemensma: „Absoluut. Dat hout is wel degelijk verkrijgbaar. Die markt groeit met de dag, een enkele keer moet je wel even zoeken. En het is uiteraard niet het goedkoopste hout.”

Nieuwe soorten

Sinds 2001 heeft Rijkswaterstaat een Kenniscentrum Houtconstructies dat adviseert over toepassingen van houtconstructies, oude constructies beoordeelt en als kennismakelaar optreedt. Naarmate er meer onbekende houtsoorten op de markt kwamen, werd de zaak er niet overzichtelijker op. Tiemensma: „Neem een land als Maleisië. Dat heeft zijn eigen kenmerk voor duurzaam geproduceerd hout. Maar intussen doen ze daar gewoon aan kaalkap. Dat mag je dus toch niet duurzaam noemen. Dat soort malversaties bracht ons op een databank. Op die manier proberen we

Een van de voorbeelden in de databank: goed hout aan de A2, afslag Sint Joost. Dit is vuren-hout uit Rusland met het keurmerk Plato.

het kaf van het koren te scheiden.” Vroeger maakte Rijkswaterstaat de ontwerpen en de aannemer voerde ze uit. „Tegenwoordig stellen wij alleen eisen. Daarmee gaat de aannemer zelf aan de slag. Als er een brugdek, een beschoeiing of een sluisdeur moet komen, kan de aannemer besluiten om die in hout te construeren. Hij stelt dan een bepaalde houtsoort voor. Dankzij de databank kunnen we nu snel toetsen of de gekozen houtsoort geschikt is voor die toepassing en of het hout geleverd kan worden met een duurzaamheidscertificaat.” Bij onbekende houtsoorten moeten vaak eerst kwaliteitstesten worden gedaan. Dat kost tijd en doorgaans heeft de aannemer geen zin daarvoor zijn nek uit te steken. „De uitvoerder is geneigd weer snel over te stappen naar een bekende houtsoort zoals azobé. Die soort wordt echter schaarser, zeker met duurzaamheidscertificaat.” Nu men selectiever gaat kappen, komen andere, nieuwe houtsoorten in beeld als vervanger voor azobé. Veel van die boomsoorten blijken best geschikt voor grond- en waterwerk en ze zijn ook in een duurzame uitvoering te koop. Het bedrijfsleven heeft alleen onvoldoende informatie over de eigenschappen van het materiaal. Ook in dit hiaat kan de databank voorzien. Tiemensma: „Steeds vaker wordt in een contract voorgeschreven dat een bepaald percentage van de houtconstructie in een minder bekende houtsoort ('lesser known species') moet worden uitgevoerd.”

Goede leveranciers

De databank is sinds december 2006 operationeel en alle 120 Nederlandse houtleveranciers staan erin. „Je kunt opzoeken welke houtsoorten zij leveren en welke keurmerken daar precies

bij horen. Als een aannemer met een voorstel voor een houtsoort komt, kun je opzoeken welke leverancier die zou kunnen leveren en of er een duurzaamheidscertificaat op het hout is.” Zo wordt FSC-hout gecertificeerd met een eenduidig nummer. Als een leverancier een partij FSC-gecertificeerd hout uit een duurzaam beheerd bos in Kameroen levert, kun je vanuit de databank doorklikken naar de website van FSC. „Daar hoef je dan alleen maar het nummer van de betreffende partij hout in te toetsen om te controleren of het verhaal van de leverancier klopt.” Op die manier probeert Tiemensma het houtgebruik voor de hele Rijksdienst te controleren en tegelijkertijd in kaart te brengen. Leveranciers van 'goed hout' staan vierkant achter het initiatief en hebben veel informatie en voorbeeldprojecten aangedragen. „Zij willen ook graag nieuwe mogelijkheden laten zien.”

Splinterhout

De databank heeft nu ruim vijftig voorbeeldprojecten, compleet met foto's en contactgegevens. Zoals damwanden van minder bekende, maar wel goede én duurzaam geproduceerde houtsoorten. De voorbeelden laten ook zien wanneer het mis is gegaan. Tiemensma: „Zo is er een remmings- en geleidewerk in een sluis uitgevoerd in een heel exotische houtsoort. Die bleek echter enorm te versplinteren zodra er een schip tegenaan voer. Tja, dat moet je dus niet hebben.” In de databank staan ook thermisch gemodificeerde houtsoorten, zoals Plato, als alternatief voor tropisch hardhout. „Maar we nemen alleen thermisch gemodificeerd hout op waarvan de kwaliteit overtuigend bewezen is”, zegt Tiemensma. „Lastig

voor de beoordeling is dat de kwaliteit – zoals de houtsterkte – van een boomsoort geen vaststaand gegeven is. Dat kan per herkomst verschillen. „De databank geeft wel de mechanische en fysische eigenschappen, maar het is niet de bedoeling dat er met deze waarden berekeningen worden uitgevoerd door de toezichthouder of vergunningverlener. De waarden zijn puur voor onderling vergelijk.”

Hulphout

Tijdens een recent bezoek aan Congo-Brazzaville zag Tiemensma allerlei nieuwe houtsoorten die geschikt zouden kunnen zijn voor toepassingen in werken van Rijkswaterstaat. De website wordt elk halfjaar herzien, in overleg met gebruikers. Tiemensma: „Volgens een recent rapport van Milieudefensie komt er nog steeds veel illegaal gekapt hout uit Kameroen op de Nederlandse markt. Ook van bedrijven die bij ons vermeld stonden als bonafide leveranciers van gecertificeerd hout. In onze volgende update nemen we daarover informatie op.” Knelpunt blijft het hulphout, zoals bekistingshout. Tiemensma: „We eisen dat het hout dat in de constructie achterblijft geen fout hout mag zijn. Maar aan het hulphout worden nog geen speciale eisen gesteld, dus daar wordt niet zo nauw mee omgesprongen. We willen dat beter regelen. Maar daarvoor is medewerking van de branchevereniging Bouwend Nederland nodig. We kunnen het niet in ons eentje aanpakken.”

Inlichtingen: Henk Tiemensma,
Rijkswaterstaat Bouwdienst in Utrecht,
henk.tiemensma@rws.nl,
tel. 030 - 285 82 79.

Tekst: Marion de Boo